

NOS journaal, RTL nieuws en Geert Wilders

Anne van Rooijen
3235599
Eindwerkstuk
Docent Rob Leurs
Datum: 5 november 2010

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	1,2
2. Theoretisch kader.....	2,3,4
3. Methode/casus.....	4,5
4. Analyse.....	6
4.1 Wat voor achtergrond hebben RTL en NOS en wat voor invloed heeft dat op de inhoud van het nieuws?.....	6,7
4.2 Wat zijn de verschillen in onderwerpen bij het RTL nieuws en NOS journaal?.....	7,8
4.3 Is er een verschil in volgorde van onderwerpen?.....	8
4.4 Op welke manier wordt Geert Wilders besproken in het RTL nieuws en het NOS journaal?.....	8,9,10
5. conclusie.....	10,11
6. Bibliografie.....	12

1.

Kijkt u ook wel eens twee keer het nieuws? Één keer om half acht op RTL 4 en daarna om acht uur op Nederland 1? Is het u ook wel eens opgevallen, dat u twee verschillende soorten boodschappen meekrijgt als u beide nieuwsuitzendingen ziet? Mij wel.

Ik kijk vaak twee keer nieuws. Of het nou om 18:00 op RTL 4 is en dan om 20:00 op Nederland 1, of om 19:30 op RTL 4 en dan 20:00 op Nederland 1. Er valt mij veel op met betrekking tot verschillen tussen de twee nieuwsprogramma's. Het leek mij interessant om met die 'vermoedens' wat meer te gaan doen. Het NOS journaal is van de publieke omroep en RTL is commercieel en dat verschil kan van invloed zijn op hun onderwerpen en de manier waarop ze deze in het nieuws behandelen. Mij lijkt het dus interessant om te ontdekken wat de verschillen zijn tussen de twee nieuwsprogramma's en wat daarvan de grondslag is.

Het NOS journaal wil zelf graag als objectief gezien worden, ze hebben ook de meeste volgers die het vaak om die reden kijken. Maar is dit wel het geval? Het is vaak bijna onmogelijk om objectief te zijn, dat is één van de basisregels die je zelf leert als je onderzoeken gaat doen. Er zijn programmamakers (lees mensen) bij betrokken en het programma zelf hoort bij een bepaalde zender, die zelf een eigen geluid laat horen. Bij RTL is het duidelijk dat het aspect op commercieel gebied ligt en daarmee ook het nieuws. Het RTL nieuws heeft vaak wat spectaculairdere onderwerpen, zoals *youtube* filmpjes. En veel onderwerpen die over de mensen in Nederland gaan. Ook deze programmamakers hebben een bepaalde achtergrond, maar hoe is dat te zien in het RTL nieuws?

Als deze twee programma's tegenover elkaar worden gezet, zullen veel verschillen naar voren komen. Om het onderzoek te specificeren wordt als voorbeeld Geert Wilders genomen. Geert Wilders is de 'voorman' van de PVV, die sinds een aantal jaar populair is onder de bevolking. De PVV is de afkorting van 'partij voor de vrijheid' en door Geert Wilders zelf opgericht. Geert Wilders heeft sterke partijstandpunten over de Islam, integratie en criminaliteit en krijgt daardoor veel medestanders, maar zeker ook heel veel tegenstanders. Geert Wilders is dan ook een veelbesproken man in de media. Er wordt verschillend over hem gesproken, en is daardoor een ideaal te gebruiken voorbeeld in mijn onderzoek. Hij is vaak in het nieuws als politicus en zijn onderwerpen zijn veelal controversieel, zoals de 'kopvoddentaks' waarbij vrouwen die een hoofddoekje dragen belasting moeten betalen. Daarbij is het mij als onderzoeker opgevallen dat de berichtgeving over Geert Wilders vaak verschilt in het NOS en RTL nieuws.

Mijn onderzoeksvraag is dan ook: Wat is het verschil in nieuwsberichten bij het NOS journaal en het RTL nieuws, met als voorbeeld Geert Wilders?

Dit onderwerp lijkt mij als onderzoeker interessant voor de wetenschap, omdat het fenomeen 'Geert Wilders' vrij nieuw is met betrekking tot het feit dat hij nog niet heel lang met de PVV strijdt en daarom nog niet veel voorkomt in de literatuur. Daarbij is het interessant om te zien hoe het NOS journaal en het RTL nieuws daar op inhaken. Er is redelijk veel geschreven over publieke en commerciële televisie, maar daarbij is er vrij weinig beschreven over één bepaald onderwerp waar over bericht wordt in het nieuws.¹ Hierdoor blijven de verschillen te algemeen. Ik wil in dit onderzoek

¹ Tom, Maas van der. "Zuiver op de graat: hoe integer is Nederland." (Assen: Van Gorcum, 2006), blz. 127-130

de vinger kunnen leggen op de manier waarop RTL nieuws en NOS journaal hun onderwerpen behandelen.

De vragen die daarbij worden gebruikt om dieper in te kunnen gaan op het onderwerp zijn:

- Wat voor achtergrond hebben RTL en NOS en wat voor invloed heeft dat op de inhoud van het nieuws?
- Wat zijn de verschillen in onderwerpen bij het RTL nieuws en NOS journaal?
- Is er een verschil in volgorde van onderwerpen, hoe komt dit naar voren?
- Op welke manier wordt Geert Wilders besproken in het RTL nieuws en het NOS journaal?

De hypothese bij dit onderzoek is dat onderwerpen verschillend worden behandeld door het NOS journaal en het RTL nieuws en dat daaruit een verschil in achtergrond van de omroepen naar voren komt.

In het onderzoek is één uitzending van NOS en één uitzending van RTL nieuws gebruikt als casusmateriaal, met als één van de onderwerpen Geert Wilders. Deze zijn geanalyseerd en met behulp van de gevonden literatuur zal dit onderzoek verder ingaan op de vragen die gesteld zijn.

Hierna zal het theoretische kader worden beschreven, waaruit een nuttige basis ontstaat voor de analyse van het casusmateriaal. Vervolgens wordt de methode die gebruikt wordt voor dit onderzoek besproken worden met aansluitend het casusmateriaal. Het volgende deel van dit onderzoek zal de analyse van het casusmateriaal zijn. In dit deel zullen de vragen, die uiteindelijk zorgen voor de beantwoording van mijn hoofdvraag, worden behandeld. Als laatste wordt de conclusie besproken en wordt er bij de discussie ingegaan op de kwaliteit van dit onderzoek en vooruitgekeken naar mogelijke vervolgstudies.

2. Theoretisch kader

In de theorie die geanalyseerd is voor dit onderzoek, was veel te vinden over journalisten en dan vooral politieke journalisten. Minder was er te vinden over wat nou de daadwerkelijke achtergrond is van de omroepen zelf. Met achtergrond wordt bedoeld, een zekere 'politieke' achtergrond, maar dan vooral bepaalde normen en waarden die worden toegedicht aan 'links' of 'rechts'.

Je zou kunnen zeggen dat het hoofdverschil hierin zit, linkse partijen vinden dat de staat een belangrijke rol moet spelen, vooral bij het beschermen van de zwakken in de samenleving. Rechtse partijen vinden dat er zoveel mogelijk moet worden overgelaten aan het particulier initiatief, oftewel *privatiseren*.² Daarbij kan opgemerkt worden dat de publieke omroep van de staat is en daarmee ook hun bestaansrecht danken aan de bemoeienis van de staat. De rechtse politieke partijen willen zo min mogelijk invloed van de staat, dus dat betekent dat de publieke omroep in gevaar zou komen als rechts te lang aan de macht is. Door deze uitleg van links en rechts, kan er vanuit worden gegaan dat de publieke omroep meer naar links neigt, simpelweg omdat linkse politieke partijen de publieke omroep willen behouden en de rechtse politieke partijen niet.

² http://www.staatsinrichting.nl/Verkiezingen/Ver_linksrechts.htm; laatst bezocht: 2 november 2010

Wat is het verschil tussen de publieke omroep en de commerciële omroep?

Het grootste verschil tussen de publieke omroep en de commerciële omroep schuilt in de programmix. De publieke omroep zendt niet alleen drie keer zoveel informatieve programma's uit maar legt in zijn totale aanbod ook een sterkere nadruk op kunst en cultuur dan de commerciële omroep. Daarbij is het een expliciet doel van de publieke omroep om zich op alle doelgroepen te richten – dus ook op andere doelgroepen dan die van de commerciële omroep. Ook de herkomst van het aanbod is onderscheidend; bij de publieke omroep is tachtig procent van de programma's van Nederlandse makelij, bijna twee keer zoveel als bij de commerciële omroep. En tot slot een zeker niet onbelangrijk verschil: het percentage reclame dat bij de publieke omroep is toegestaan is jaren geleden vastgesteld op maximaal twintig procent per uur en mag niet meer toenemen. Hierdoor zendt de publieke omroep minder reclame uit dan de commerciële omroep. Ook is programmaonderbrekende reclame bij ons niet toegestaan.³

Bovenstaande is wat de publieke omroep zelf vindt dat het verschil is tussen hen en de commerciële zenders. Dit is deels ook wat in de literatuur wordt weergegeven. Maar aan de andere kant wordt in de literatuur ook geschreven over een veranderende cultuur bij de publieke omroep. Het gaat niet alleen om diversiteit in programma's, maar tegenwoordig ook over kijkcijfers en dergelijke.

'De strijd van de publieke omroep tegen de commerciële zenders was surrogaat geworden voor het wegvallen van de eigen ideologie. Dat was de basis van waaruit de omroepen oorspronkelijk gewend waren hun achterban te bedienen. In de nieuwe concurrentiestrijd werd het trekken van kijkers een ideologie in zichzelf.'⁴

Dit is geschreven door een columniste van de Trouw, en die vindt dat de publieke omroep zijn basis verloochend en meegegaan is in de concurrentiestrijd met de commerciële zenders. Ze hebben duur betaalde presentatoren en presentatrices, grote en dure programma's en als iets niet goed wordt bekeken gaat het van de buis. Het enige probleem daarbij is, dat de publieke omroep betaald wordt met belastinggeld en daardoor zichzelf in de vingers snijdt. Zij moeten kunnen verantwoorden waarom één bepaalde presentator heel veel salaris krijgt, die betaald wordt met geld van de burger. Dit hoeven de commerciële omroepen niet te doen, want die hebben geen geld van de overheid gekregen, maar verkrijgen het grootste deel uit reclame inkomsten.

'Belangrijke maatstaven voor het succes van publieke omroepen zijn het behalen van marktaandeel bij verschillende doelgroepen en voor verschillende omroeporganisaties het aantal leden. Dit betekent dat marktoverwegingen een steeds grotere rol gaan spelen in de (politieke) berichtgeving.'⁵

³ http://corporate.publiekeomroep.nl/page/organisatie/faq_samenleving; laatst bezocht: 17 oktober 2010

⁴ http://www.michawertheim.nl/werk/werk_detail.php?id=190; laatst bezocht: 17 oktober 2010

⁵ W.B.H.J., van de Donk, D.W.J., Broeders. "Trends in het medialandschap." Vier verkenningen. (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2005), blz. 53-94

Zoals al eerder werd vermeld in dit hoofdstuk is dat de publieke omroep in concurrentie met de commerciële omroep zichzelf ook gaat proberen te verkopen, misschien minder qua geld, maar meer door leden te werven. Daardoor zullen zij zich ook meer moeten verdiepen in wat de mensen willen zien.

‘Vanwege het belang van een goede reputatie lijkt onafhankelijkheid van aanbieders van nieuws en opinie vooral een zaak van zelfregulering (redactiestatuten, etc.). Een belangrijke vraag is hoezeer een commerciële logica strijdig is met de mores van het journalistieke vak, die uiteindelijk de positie van de onafhankelijke redactie moet waarborgen.’⁶ Journalisten moeten zich conformeren aan de wens van de omroep zowel bij de commerciële televisie als bij de publieke omroep. Daarbij verliezen journalisten een deel van hun onafhankelijkheid en daarmee ook hun objectiviteit. Ze kunnen nieuws niet als gewoon nieuws rapporteren.

‘Ze gaan systematisch op zoek naar een invalshoek die hun publiek kan boeien. Dat gebeurt onder andere door een sterkere focus op politieke conflicten (ook als het bijzaken betreft) en een sterke nadruk op onthullingen, drama, emotie en (vermeende) misstanden en schandalen.’⁷ Door de opkomst van commerciële televisie kan de publieke omroep en daarbij de NOS als nieuwsuitzending niet meer het nieuws als gewoon nieuws brengen. ‘Ten tijde van de aanbodmarkt was berichtgeving feitelijk en inhoudelijk en had een sterk beschrijvend karakter. In het huidige door medialogica gedomineerde berichtgeving dient de journalist het nieuws op een aantrekkelijke en onderhoudende manier te brengen.’⁸

3. Methode/casus

De methode die in dit onderzoek wordt gebruikt is een combinatie tussen een ideologiekritische analyse en een narratieve analyse. Een narratieve analyse kan in dit onderzoek helpen bij het analyseren van het casusmateriaal, hiervoor wordt gebruik gemaakt van de kenmerken die worden genoemd in het artikel van Sarah Kozloff. Namelijk de volgordes van bepaalde fragmenten, het gebruik maken van bepaalde beelden of teksten om kijkers een richting op te wijzen of om kijkers zelf bepaalde informatie in te laten vullen.⁹

De ideologiekritische analyse wordt gebruikt bij het bekijken, analyseren en keuze van literatuur. Dit onderzoek bestaat voor een groot deel uit de analyse van het casusmateriaal, maar deze wordt bekeken aan de hand van wat er deels in de literatuur over het onderwerp wordt gezegd. Hierdoor maakt de literatuur een belangrijk deel uit van dit onderzoek. Ideologiekritiek is een manier om de wereld te bekijken en komt van Habermas. Ideologiekritiek houdt zich bezig met de manier waarop

⁶ W.B.H.J., van de Donk, D.W.J., Broeders. “Trends in het medialandschap.” Vier verkenningen. (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2005), blz. 53-94

⁷ H., Dijkstra, Paul, den Hoed, Jan Willem, Holtslag. “Het gezicht van de publieke zaak.” *Openbaar bestuur onder ogen*. (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010), blz. 247

⁸ H., Dijkstra, Paul, den Hoed, Jan Willem, Holtslag. “Het gezicht van de publieke zaak.” *Openbaar bestuur onder ogen*. (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010), blz. 247

⁹ Sarah, Kozloff. "Narrative Theory and Television." *Channels of Discourse, Reassembled*. Ed. Robert C. Allen. (Chapel Hill/London: Univ. of North Carolina Press, 1992), blz. 67-100

bepaalde culturele vormen bepaalde posities en kennis voortbrengen voor de gebruikers.¹⁰ Met andere woorden: in het geval van dit onderzoek, zegt Habermas, dat een medium zoals televisie zorgt voor de kennis en meningen van hun publiek. Het publiek heeft geen eigen mening meer, maar die wordt verstrekt door het medium televisie. Ideologie heeft veel te maken met macht en overheersing. Een ideologiekritische benadering onderzoekt op welke manier betekenissen worden gegeven door middel van symboliek. In de literatuur wordt er gesproken over de beïnvloeding van het nieuws, omdat mensen het nieuws op televisie als waarheid zien. ‘De “patiënt” moet er, langs de weg van “zelfreflectie”, toe worden gebracht, te onderkennen dat hij onder een “vervalst bewustzijn” leeft of heeft geleefd.’¹¹ In dit onderzoek wil ik de meningen van theoretici analyseren en toepassen op mijn onderwerp.

Het casusmateriaal bestaat uit één aflevering van het NOS journaal¹² en één aflevering van het RTL nieuws¹³ die uitgezonden zijn op 15 oktober. Respectievelijk het 20:00 journaal en het nieuws van 19:30. Hiervoor is gekozen, omdat de tijden dicht bij elkaar liggen, dus de onderwerpen zijn bij beide zenders bekend en het nieuws in de avond wordt over het algemeen goed bekeken. Het belangrijkste onderwerp in de nieuwsuitzendingen is de rechtszaak van het OM tegen Wilders. Die rechtszaak is aangespannen, omdat justitie vindt dat Wilders haat zaait en een bepaalde groep beledigt. In deze uitzending wordt verteld dat het OM in de rechtszaak van Wilders pleit voor vrijspraak op alle punten.

Tijdens het schrijven van dit onderzoek is Wilders niet veel meer in het nieuws geweest. Hij is verwickeld in een rechtszaak en geeft gedoogsteun aan het kabinet, waardoor hij zich wat meer afzijdig moet houden. Op 15 oktober werd dan toch een nieuwsuitzending besteed aan Geert Wilders; zijn aanklagers van het OM vragen om vrijspraak. In eerste instantie was het idee om nog een fragment uit het archief te halen waar het onderwerp Geert Wilders was. Dit bleek niet zo gemakkelijk te zijn. RTL heeft geen openbaar archief, wat betekent dat er geen uitzendingen voor burgers toegankelijk zijn die langer dan een week geleden zijn. Er werd toen uitgeweken naar *youtube*, waar is gezocht naar fragmenten van RTL nieuws over Geert Wilders. Uiteindelijk bleek dat de uitzendingen op 15 oktober van RTL en NOS genoeg materiaal was om Wilders als casus volledig te kunnen toelichten. Voor een volgend onderzoek of vervolgonderzoek op dit onderzoek, zou het vollediger zijn om wellicht twee fragmenten van Geert Wilders mee te nemen in de analyse, omdat er dan goed kan worden gezien op welke manier hij wordt besproken. Ook gaat deze uitzending over Wilders met betrekking tot een rechtszaak, terwijl het misschien veel interessanter is om een uitzending te analyseren waarin Wilders zijn omstreden uitspraken doet. Dit onderzoek heeft echter te weinig ruimte om dit uit te diepen en daarom is er voor gekozen om meer de focus te leggen op het verschil tussen RTL nieuws en het NOS journaal en echt als voorbeeld Geert Wilders te gebruiken.

¹⁰ www.clt.astate.edu/mpitts/ideological.doc; laatst bezocht; 4 november 2010

¹¹ <http://igitur-archive.library.uu.nl/dissertations/2009-0924-200122/jong.pdf>; laatst bezocht: 31 oktober 2010

¹² <http://player.omroep.nl/?afID=11509676>; laatst bezocht; 5 november 2010

¹³ Gedownload van www.rtlgemist.nl; laatst bezocht; 31 oktober 2010

4. Analyse

In deze analyse worden twee uitzendingen van het nieuws bekeken. Één van het RTL nieuws van 19:30 en één van het NOS journaal om 20:00. Deze twee uitzendingen worden met elkaar vergeleken. In dit onderzoek is gekozen voor de uitzendingen van 19:30 en 20:00, omdat deze aan het eind van de dag worden uitgezonden en vlak na elkaar.

Er is gekozen voor de uitzendingen op vrijdag 15 oktober, omdat het voorbeeld wat in dit onderzoek gebruikt wordt, Geert Wilders, daarin voorkomt. Het gaat in dit geval over de rechtszaak waarin Geert Wilders terechtstaat voor het aanzetten tot haat en het beledigen van Moslims.

4.1 Wat voor achtergrond hebben RTL en NOS en wat voor invloed heeft dat op de inhoud van het nieuws?

Zoals al in het theoretisch kader naar voren kwam is de publieke omroep erg afhankelijk van de staat. Ze verkrijgen geld uit de 'belastingpot' en de programma's en reclames moeten voldoen aan bepaalde eisen. Ook kwam in het theoretisch kader naar voren dat als er in dit onderzoek wordt gesproken over achtergrond, dit gaat over een politieke achtergrond, maar in ieder geval over de normen die vallen onder rechts of links. In het theoretisch kader wordt beschreven dat links voor staatsbemoeienis is. Rechts daarentegen voor zo min mogelijk staatsbemoeienis. Aan te nemen is dan ook dat de publieke omroep een meer linkse achtergrond heeft, want ze bestaan door de linkse politiek. De rechtse politici zijn voor het terugbrengen van de publieke zenders. Van drie zenders zoals het nu is, naar twee of misschien wel één zoals Geert Wilders opperde in zijn verkiezingsprogramma, zoal hieronder te lezen is.

'De PVV wil fors snoeien in het aantal publieke omroepen. Wat de partij van Wilders betreft, blijft er nog één zender over en wordt de Wereldomroep afgeschaft.

Het geld dat zo vrijkomt, wil de partij besteden aan het betaalbaar houden van de zorg. Dit staat in het verkiezingsprogramma van de PVV, dat wordt gepresenteerd.

Geert Wilders vindt dat de publieke zenders nu met subsidie (700 miljoen euro) van de overheid oneerlijke concurrentie voeren met commerciële zenders.'¹⁴

Als er gekeken wordt naar de *setting* waarin de nieuwsuitzending wordt gedaan, vallen meerdere verschillen op. Als er eerst gekeken wordt naar de *setting* van het NOS journaal, is te zien dat ze de opnames doen in hetzelfde gebouw en zelfs op dezelfde afdeling als de andere werknemers van NOS. Wanneer de presentator of presentatrice het nieuws voorleest, is achter hem of haar te zien dat er mensen lopen en mensen werken achter hun computers. Er is ook een scherm op de achtergrond waarop de kijker thuis het beeld dat bij het onderwerp hoort ziet. Dit scherm staat gewoon op de afdeling en er lopen dikwijls mensen door het beeld. Het geeft een open gevoel bij de kijker en dat draagt bij aan het gevoel van objectiviteit, omdat het aangeeft dat ze niks te verbergen hebben en alles laten zien.

¹⁴ <http://www.elsevier.nl/web/Nieuws/Cultuur-Televisie/262254/PVV-Een-publieke-zender-is-meer-dan-genoege.htm>; laatst bezocht: 5 november 2010

Bij het RTL nieuws bestaat de *setting* uit een moderne studio met veel blauw licht. Een plaatje van deze *setting* kan op het voorblad gevonden worden. Er zitten de meeste uitzendingen van het nieuws twee presentatoren. Elke keer bestaat het duo uit een man en een vrouw, dit doen ze waarschijnlijk om de gehele bevolking aan te kunnen spreken en niet een bepaalde doelgroep. Deze *setting* geeft het gevoel van een moderne, frisse nieuwsuitzending met veel interactie tussen de twee presentatoren, dus daardoor minder formeel. In vergelijking met de *setting* van het NOS journaal, is het NOS journaal nog steeds wel veel formeler in de uitstraling dan het RTL nieuws. Het NOS journaal wil vasthouden aan een objectief geluid, maar begint zich wel te realiseren dat ze mee moeten gaan met de tijd en met hun publiek. RTL probeert veel jong publiek aan te trekken door een hypermoderne studio, het gaat RTL voornamelijk om kijkcijfers en ze past daar ook alles op aan.

‘Media zijn niet per se spiegels die mechanisch “de” werkelijkheid in al haar naturalistische volledigheid en nuance dienen weer te geven, als dat al zou kunnen. Het zijn, postideologisch of niet, lampen die op basis van keuzes en voorkeuren op z’n best delen van “de” werkelijkheid uitlichten.’

Met dit citaat wordt veel gezegd. RTL heeft een bepaalde achtergrond, maar waarbij het voornamelijk gaat om het trekken van publiek, alles moet daar ook voor wijken. De publieke omroep wordt gefinancierd door de staat en gesteund door de linkse partijen in Nederland zoals al eerder werd genoemd. Maar er kan niet aan ontkomen worden. bij een omroep werken mensen en mensen zijn per definitie niet objectief.¹⁵ Ze hebben hun voorkeuren en afkeuren, en dat kan invloed hebben op welke onderwerpen er aan bod komen, maar ook aan de manier waarop onderwerpen besproken worden.

4.2 Wat zijn de verschillen in onderwerpen bij het RTL nieuws en NOS journaal?

In een nieuwsuitzending komen verschillende onderwerpen aan bod, daarbij worden sommige onderwerpen uitgebreid behandeld en andere onderwerpen alleen kort gemeld. In het begin van de uitzending wordt door de presentator/presentatrice van het nieuws aangegeven wat de hoofdpunten van het nieuws zijn. Dat kan één onderwerp zijn, maar soms ook drie of vier onderwerpen.

In de gebruikte uitzending van het RTL nieuws komen 10 onderwerpen aan bod, waarvan er één aan het begin wordt ingeleid als hoofdonderwerp. Het hoofdonderwerp is: ‘Het OM eist vrijspraak in zaak Wilders’. Nadat het hoofdonderwerp wordt geïntroduceerd, gaan ze over naar de uitzending zelf. Dit is in het programma te zien, omdat het symbool van RTL in beeld komt. Maar ook te horen, omdat de nieuwslezer zegt: ‘dit is het RTL nieuws van vrijdag 15 oktober’, en op de achtergrond hoort de kijker de begintune van het RTL nieuws.

In de uitzending van het NOS journaal komen 13 onderwerpen aan bod en daarvan worden er drie in het begin genoemd en daardoor als belangrijkste punten van het nieuws gemaakt. De drie belangrijkste onderwerpen zijn: ‘Wilders is blij met vrijspraak eis van het OM’, ‘directeur van Scholten de cel in’ en ‘Zwitsers boren langste tunnel’.

¹⁵ Rob Leurs, “Handleiding ba scriptie 2010.” *Representatie van het het kwade*.

De onderwerpen ontlopen elkaar niet veel. Maar het is wel duidelijk dat het NOS uitgebreider en meer nieuwsberichten bevat. De onderwerpen die gaan over iets in Nederland verschillen wel. Het grote nieuws wordt door beide behandeld, maar wanneer het nieuws overgaat op de wat kleinere en dicht bij de mens staande nieuwsberichten, wordt het anders. De NOS vertelt over opgravingen in Flevoland en RTL vertelt over het verdwijnen van muziekwinkels. Het lijkt alsof de redactie daarin zelf keuzes heeft gemaakt. Wanneer er wat minder belangrijke 'items' zijn in Nederland wordt er door beide een keuze gemaakt in onderwerpen. Voor de kijker betekent het dat wanneer ze naar RTL kijken, ze niets wordt verteld over de opgravingen in Flevoland

4.3 Is er een verschil in volgorde van onderwerpen?

Als er gekeken wordt naar de volgorde van onderwerpen is duidelijk te zien bij RTL, dat eerst de belangrijkste Nederlandse onderwerpen aan bod komen, daarna de buitenlandse onderwerpen en meestal als laatste onderwerp een 'item' uit Nederland wat dicht bij de mens staat. In deze uitzending van RTL gaat het laatste onderwerp over de verdwijning van muziekwinkels in Nederland.

Bij de uitzending van de NOS is minder goed een structuur te ontdekken. Ze beginnen met twee Nederlandse onderwerpen, dan komt er een buitenlands onderwerp tussendoor en gaan ze weer verder met andere Nederlandse onderwerpen afgewisseld met een buitenlands onderwerp. Zij hebben wel net zoals RTL als eerste onderwerp de rechtszaak van Geert Wilders.

Gezegd kan worden dat RTL en NOS beide beginnen met dezelfde onderwerpen. RTL probeert wel door de volgorde aansluiting te zoeken met de kijkers. Ze hebben bepaalde onderwerpen in deze uitzending, waarvan ze denken dat de Nederlanders het interessant vinden om te weten. Ze hebben hun uitzending echt aangepast op de wensen van de kijker. Bijvoorbeeld een onderzoek over het gebruik van privéjets door Nederlandse ministers, of de verdwijning van muziekwinkels uit het straatbeeld. De NOS is wel steeds meer bezig om hun uitzendingen meer volgens de wens van de kijker in te vullen, maar willen toch een objectief en neutraal nieuwsmedium blijven.¹⁶

4.4 Op welke manier wordt Geert Wilders besproken in het RTL nieuws en het NOS journaal?

Bij deze deelvraag wordt het voorbeeld in de casus geanalyseerd aan de hand van de twee nieuwsuitzendingen. Geert Wilders is veel in beeld en in deze nieuwsuitzendingen gaat het over zijn rechtszaak. Eigenlijk waar al zijn uitspraken in de media bij elkaar komen en worden beoordeeld door de rechtbank of ze haatzaaiend of beledigend zijn.

In eerste instantie was het casusmateriaal uitgebreid met een *youtube* filmpje van een oude uitzending van RTL over Wilders, met een oude uitzending van de NOS, omdat Geert Wilders tijdens het schrijven van dit onderzoek nog weinig duidelijk in beeld is geweest. Hij is verwickeld in een rechtszaak, waarbij hij zwijgt. En hij geeft gedoogsteun aan het nieuwe kabinet, waardoor hij weinig

¹⁶ Jo, Bardoel, Chris, Vos, Frank, van Vree, Huub, Wijfjes. "Journalistieke cultuur in Nederland". (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2002), blz. 309-311

controversieels naar buiten brengt. Uiteindelijk ging de uitzending van 15 oktober toch over Geert Wilders en kon die uitzending gebruikt worden in dit onderzoek. De uitbreiding van het casusmateriaal zou wellicht een mogelijkheid zijn bij een eventueel vervolgonderzoek, waarbij Geert Wilders echt het onderwerp is. Bij dit onderzoek is de kern, het verschil tussen het NOS journaal en RTL nieuws en daarbij wordt dat geïllustreerd door Geert Wilders als voorbeeld.

Het nieuws van RTL begint duidelijk met Wilders en zijn rechtszaak als hoofdonderwerp. Ze laten meerdere kanten van het verhaal zien. Het begint met de nieuwslezers die vertellen wat er precies aan de hand is. 'Het OM pleit voor vrijspraak op alle punten, opvallend is dat het ook is omdat hij een politicus is. Een gewone burger had wel berecht moeten worden.' Met die zin leggen ze nadruk op één aspect wat genoemd wordt tijdens de zitting. Vervolgens komt Wilders zelf in beeld en verteld hoe blij hij is met de uitspraken van het OM. Een *voice-over* vertelt het verdere verhaal van de rechtszaak. Tussendoor komt de officier van justitie in beeld die de eis toelicht, vervolgens komen ook de tegenstanders van Wilders in beeld en vertellen waarom ze het niet eens zijn met het OM. Daarna is er een gesprek tussen nieuwslezers en een correspondent, die uitlegt waarom het OM dit beslist. De nieuwslezer begint met te zeggen dat het een 'een klinkende overwinning' voor Wilders is. De correspondent beantwoordt dat met, 'het is 3-0 voor Wilders'. Ook is er een kort interview met een strafrecht deskundige die vertelt waarom de rechtbank kan afwijken van deze vraag om vrijspraak. Dit is erg populair taalgebruik en zorgt er voor dat het niet echt serieus kan worden genomen door de kijker.

Het NOS journaal begint met een samenvatting van wat er gezegd werd in de rechtszaal, voorgelezen door de nieuwslezer.

'zijn uitspraken kunnen voor veel mensen kwetsend zijn en het zet in sommige gevallen zelfs aan tot discriminatie, maar het Openbaar Ministerie vindt niet dat hij daar veroordeeld voor moet worden.'

In vergelijking met RTL is deze zin bepalend voor de rest van het fragment. Ook RTL legt nadruk op een zin, maar deze zin wordt verweven in de rest van de tekst.

Het NOS journaal gaat verder met het fragment, waarin net zoals bij RTL er een *voice-over* is die de rechtszaak toelicht en daarna de officier van justitie die haar bewegingen tot vrijspraak toelicht. Vervolgens komt Wilders in beeld die wat zegt en Bram Moskowitz, de advocaat van Wilders. De advocaat van de aanklagers komt in beeld en vertelt waarom hij het niet eens is met de vrijspraak. Als laatste gaat de nieuwslezer in gesprek met de correspondent ter plaatse. Ze vraagt aan de correspondent, waarom er wordt gezegd dat Wilders geen mensen bekritiseert maar de Islam, terwijl hij het altijd over Moslims heeft. De correspondent antwoordt daarop, dat het inderdaad 'een beetje vreemd' is. Ze legt daarna de beredenering uit en verteld in grote lijnen wat er nu gaat gebeuren met het verloop van de rechtszaak. Het is duidelijk dat de NOS de vrijspraak door het OM van Geert Wilders op zijn minst 'vreemd' vindt en daarom bespreekt de nieuwslezer met de correspondent wat nou precies de beweegredenen zijn van het OM.

‘In de politieke campagne van 1998 bleek al meer dan de helft van de openingszinnen van het NOS journaal een strategisch frame had (Van Praag en Brants 2000: 249)¹⁷

Dit citaat heeft bij het theoretisch kader al de nodige uitleg gekregen, wel is het interessant om dit gegeven in de analyse mee te nemen. De eerste zin van de NOS was: Geert Wilders blij met vrijspraak OM. Deze zin slaat niet op het gehele bericht, maar benadrukt de hoofdpersoon. Er wordt een lichte sturing gegeven aan de manier waarop mensen het fragment bekijken.

De eerste zin van het RTL nieuws was: het OM eist vrijspraak op alle punten tegen Geert Wilders. Dit is een duidelijke weergave van wat mensen kunnen verwachten als ze het gehele fragment kijken over de rechtszaak van Wilders.

Er kan worden gesteld dat bij het NOS journaal een lichte negatieve sturing in de fragmenten van Geert Wilders wordt gegeven. Dat heeft te maken met de keuze van woorden en zinnen die nadruk leggen. Het RTL nieuws heeft geen sturende teksten, maar vertelt het op een minder serieuze manier.

5. Conclusie

Wat is het verschil in nieuwsberichten bij het NOS journaal en het RTL nieuws, met als voorbeeld Geert Wilders?

Concluderend kan er worden gesteld dat het verschil tussen het NOS journaal en het RTL nieuws vooral in de achtergrond van de omroepen ligt. De publieke omroep krijgt geld van de staat en wordt daarbij ondersteund door linkse politici. RTL heeft niet heel veel met de staat te maken en stelt hun programmering af op de kijkers. De onderwerpen van de beide nieuwsprogramma's ontlopen elkaar niet heel veel. Er waren drie hoofdpunten die bij beide nieuwsprogramma's werden behandeld, maar verder hadden vooral qua Nederlandse onderwerpen verschil in hun onderwerpkeuzes. De NOS besprak de veroordeling van een havenmeester en RTL had het over de sluiting van de muziekwinkels in Nederland. Het verschil is dan ook dat RTL wat populairdere onderwerpen kiest en de NOS er vooral voor kiest om serieus nieuws te brengen. Bij RTL zat er ook een duidelijke structuur in. Allereerst kwamen de belangrijkste Nederlandse onderwerpen, daarna de belangrijkste buitenlandse onderwerpen, vervolgens was het een afwisseling van minder belangrijke buitenlandse en Nederlandse nieuwsflitsen en afsluitend met een Nederlands onderwerp wat luchtig en dicht bij de mensen staat. De NOS daar en tegen heeft geen duidelijke structuur. Ze wisselen Nederlandse en buitenlandse onderwerpen af.

Als er dan als laatste wordt gekeken naar hoe Geert Wilders wordt besproken in het RTL nieuws en het NOS journaal, is te zien dat de beelden redelijk overeenkomen. Maar de teksten die gezegd worden het verschil maken. Bij NOS wordt er nadruk gelegd op de persoon Wilders in plaats van het echte onderwerp van het fragment en dat is de vrijspraak van het OM. Wat ook opvalt, is dat de nieuwslezeres en correspondenten zich verbaasd uitten over de uitspraak van het OM. Daarmee

¹⁷ H., Dijstelbloem, Paul, den Hoed, Jan Willem, Holtslag. "Het gezicht van de publieke zaak." *Openbaar bestuur onder ogen*. (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010), blz. 247

geven ze aan de kijker mee, dat er met een kritisch oog moet worden gekeken naar het fragment van Geert Wilders. Bij RTL worden alle kanten besproken en is er geen duidelijke sturing, maar wanneer de presentator met de correspondent ter plaatse praat, wordt er niet serieus omgegaan met het onderwerp. Ze gebruiken populair taalgebruik zoals: '3-0 voor Wilders'.

Het NOS journaal blijft objectiever en serieuzer omgaan met het nieuws, maar heeft wel een lichte linkse sturing in haar onderwerpen. Geert Wilders is een duidelijk voorbeeld van iemand, waar de publieke omroep geen voorkeur voor heeft. Ze proberen objectief te blijven, maar dat lukt niet altijd. RTL is echt gericht op kijkers en het nieuws wordt daardoor wat populairder gebracht, maar RTL laat geen mening doorschemeren als het gaat om Wilders. Ze blijven neutraal.

6. Bibliografie

- ❖ Bardeel, Jo. Vos, Chris, Vree van, Frank, Wijfjes, Huub. "Journalistieke cultuur in Nederland". Amsterdam: Amsterdam University Press, 2002
- ❖ Dijkstra, H. , Hoed den, Paul, Holtslag, Jan Willem. "Het gezicht van de publieke zaak." *Openbaar bestuur onder ogen*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010
- ❖ Donk van de, W.B.H.J., Broeders, D.W.J. "Trends in het medialandschap." Vier verkenningen. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2005
- ❖ Kleinnijenhuis, Jan, Oegema, Dirk. e.a. "De puinhopen in het nieuws." *De rol van de media bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2002*. Alphen aan den Rijn-Mechelen: Kluwer, 2003
- ❖ Kleinnijenhuis, Jan, Scholten, Otto. "Nederland vijfstromenland." *De rol van de media en stemwijzers bij de verkiezingen van 2006*. Amsterdam: Uitgeverij Bart Bakker, 2007
- ❖ Kozloff, Sarah. "Narrative Theory and Television." *Channels of Discourse, Reassembled*. Ed. Robert C. Allen. Chapel Hill/London: Univ. of North Carolina Press, 1992
- ❖ Leurs, Rob, "Handleiding ba scriptie 2010." *Representatie van het het kwade*.
- ❖ Maas van der, Tom. "Zuiver op de graat: hoe integer is Nederland." Assen: Van Gorcum, 2006
- ❖ Prenger, Mirjam. "Een selectieve blik: zelfcensuur in de Nederlandse journalistiek." Apeldoorn-Antwerpen: Het spinhuis, 2007

Bronnen van internet

- ❖ http://corporate.publiekeomroep.nl/page/organisatie/faq_samenleving
- ❖ http://www.michawertheim.nl/werk/werk_detail.php?id=190
- ❖ http://www.staatsinrichting.nl/Verkiezingen/Ver_linksrechts.htm
- ❖ <http://www.elsevier.nl/web/Nieuws/Cultuur-Televisie/262254/PVV-Een-publieke-zender-is-meer-dan-genoeg.htm>
- ❖ www.clt.astate.edu/mpitts/ideological.doc
- ❖ <http://igitur-archive.library.uu.nl/dissertations/2009-0924-200122/jong.pdf>
- ❖ <http://player.omroep.nl/?aflID=11509676>
- ❖ www.rtlgemist.nl